«Μερκούρεια 2003»: «Αλκηστις» από το ΔΗΠΕΘΕ Ιωαννίνων

Για αρχάριους και αδιάφορους

Είναι κάποιες παραστάσεις που σου δίνουν την εντύπωση ότι έγιναν απλώς για να γίνουν ή για να καλύψουν κάποιες εποχικές ανάγκες. Παράδειγμα η «Αλκηστις», του ΔΗΠΕΘΕ Ιωαννίνων, που φιλοξενήθηκε στα «Μερκούρεια 2003», σε σκηνοθεσία Π. Παπαδόπουλου.

Του **ΣΑΒΒΑ ΠΑΤΣΑΛΙΔΗ**,
καθηγητή Θεατρολογίας στο ΑΠΘ

Μια παράσταση εν πολλοίς βασισμένη στην όχι ιδιαίτερα επιτυχημένη του Θεάτρου Τέχνης, που σκηνοθέτησε ο Λαζάνης το 1996, με τον Π. Παπαδόπουλο στο ρόλο του Φέρη.

Βέβαια, οι περισσότεροι σκηνοθέτες το κάνουν αυτό. Παίρνουν ένα έργο που τους είναι οικείο και το ανεβάζουν ξανά, γλιτώνοντας έτσι και κόπο και χρόνο. Οταν όμως το φαγητό σερβίρεται ξαναζεσταμένο είναι άνοστο -στην καλύτερη περίπτωση. Στη χειρότερη, δεν τρώγεται. Και πόσο μάλλον, όταν πρόκειται για την «Αλκηστι», έργο με συστατικά σύνθετα και ανόμοια, και για την εποχή τους τόσο πρωτότυπα, που δεν μπορείς να τα ακουμπήσεις προτού εσύ ο ίδιος αποκτήσεις τη δική σου θέση, που θα σε στηρίξει στην πορεία και θα σε οδηγήσει με προσοχή κάπου.

Δεν μπορώ, δηλαδή, να φανταστώ παράσταση αυτού του έργου που να λέει ότι το σέβεται και να μην προσπαθεί, τουλάχιστον, να αποδώσει το μέγεθος της πρωτοτυπίας του κειμένου σε σχέση με τα δεδομένα της εποχής του.

Εδώ έχουμε ένα έργο ειδολογικά και υφολογικά μεικτό, ίσως το πρώτο δείγμα αυθεντικής ιλαροτραγωδίας, όπου και αυτός ακόμη ο πρωταγωνιστής δεν ορίζεται εύκολα. Είναι η Αλκηστις ή ο Αδμητος; Αλλά και το «τέλος» τι σόι τέλος είναι, όταν τα αφήνει όλα ανοιχτά; Η Αλκηστις πεθαίνει από αγάπη ή για τη δόξα (που είναι αποκλειστικά ανδρικό προνόμιο); Και τι συμβολίζει η σωτηρία της; Είναι ένα βολικό (από μηχανής) ξεμπέρδεμα; Ανταμοιβή του Αδμητου για τη δοκιμασία που πέρασε ή ειρωνικό σχόλιο για την εν γένει προδοτική του στάση; Και γιατί η τελευταία σκηνή παραδίδεται εξ ολοκλήρου στους δύο άντρες (Ηρακλή/Αδμητο), με τη γυναίκα φιμωμένη να παρακολουθεί παθητικά; Και από τη στιγμή που όλη η χαρά είναι δική τους, από πού κι ώς πού να το θεωρήσουμε αυτό ευτυχισμένο τέλος;

Ακόμη, η Αλκηστις δε θα έπρεπε να είναι πολύ πιο δυνατή, επιστρέφοντας από τον Αδη; Και αν ναι, τότε γιατί καταδικάζεται στη σιωπή; Μήπως γιατί ως γυναίκα εξακολουθεί να αποτελεί ταμπού (και ταμπού σημαίνει ανάχωμα στον κίνδυνο); Και ποιος είναι ο κίνδυνος; Και εντελώς υποθετικά, τι θα έλεγε, άραγε, η Αλκηστις βγαίνοντας από τη σιωπή της;

Δεν είπα, προς Θεού, να απαντήσει σε όλα αυτά τα ερωτήματα η παράσταση. Τουλάχιστον, αυτό που περιμένει κανείς είναι να αισθανθεί μέσα από το χειρισμό της σκηνικής πράξης την πολυπλοκότητα του εγχειρήματος, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά την ηρωίδα, το μοιραίο πρόσωπο της ιστορίας.

Είτε με τη μορφή περιφερόμενου αντικειμένου είτε δρώντος υποκειμένου, η γυναίκα στον Ευριπίδη διεκδικεί πράγματα και, το σημαντικότερο, παραμένει ένα αίνιγμα. Ακόμη και σε φαινομενικά παθητικές περιπτώσεις, όπως η Αλκηστις, είναι τόσο πολλά τα ερωτήματα που δημιουργεί η παρουσία της, που κάνουν το type casting απαγορευτικό. Τίποτε δεν είναι εκ των έσω δεδομένο. Ξέρουμε πως στην αρχαία Ελλάδα τους γυναικείους ρόλους τους υποδύονταν άντρες. Δεν ξέρουμε πώς. Αυτό που μπορούμε να υποθέσουμε είναι ότι η εγγενής θεατρικότητά τους επέτρεπε -και εξακολουθεί να επιτρέπει- πολλές αποκλίσεις από τους όποιους κανόνες.

Η παράσταση του ΔΗΠΕΘΕ ήταν μακριά νυχτωμένη. Ο Παπαδόπουλος δεν άγγιξε τα σκοτεινά σημεία, δεν έκανε κάποια πρόταση, δεν έδειξε καν ότι τον απασχόλησε κάτι. Με «βεβαιότητα» πρωτάρη (που δεν είναι), κίνησε τους υποκριτικούς του όγκους προς την έξοδο, με ό,τι πιο εύκολο και βολικό του ερχόταν στο μυαλό.

Και ό,τι είδαμε από τους ηθοποιούς ήταν η απόλυτα φυσιολογική κατάληξη αυτών που προηγήθηκαν. Η Αφροδίτη αλ Σάλεχ άφησε την «άπιαστη» γυναίκα-Αλκηστι στα παρασκήνια κι έφερε στη σκηνή τον προεγγεγραμμένο τύπο της. Κάπου χρειαζόταν βοήθεια για να προχωρήσει σε μια πιο αφηρημένη σύνθεση, που να εκπέμπει άλλες σημασίες. Ο Αδμητος του Ν. Αρβανίτη ούτε τις λεπτομέρειες υπηρέτησε ούτε τα αδρά περιγράμματα. Κι όλα αυτά από έναν ηθοποιό που μπορεί και πολύ καλύτερα. Ο Π. Καρακωνσταντόγλου δεν έκανε καν την προσπάθεια να ξεχάσει κάπως τον Ηρακλή που είχε παίξει το 1996 στο «Θέατρο Τέχνης». Ο Χ. Νίνης, ηθοποιός με δοκιμασμένη καριέρα, έχει μια τάση να τυποποιεί τα προσωπεία του. Δεν είναι όλοι οι ρόλοι το ίδιο. Ο Χορός δε θα μπορούσε να γίνει πιο απλοϊκός, σχεδόν παιδικός. Με δυο λόγια, μια παράσταση χωρίς ουσία και χωρίς λόγο ύπαρξης.